

מחיר מודעות

מקום כגודל הכרובע חזק

לשלוש פעמים . . . . . 25 כ
 לשש פעמים . . . . . 60 כ
 לרבע שנה . . . . . 76 כ

מחיר ברכת מוט או נחמת אבלים

(רק בסוף הגליון) . . . . . 12 כ
 שני ארסות . . . . . 1 כ

האר סה למערכת
HAMICPE, KRAKÓW
 Miodowa 22.

המחצית

עתה שבועי

דכל עניני החיים ועניני היהודים לספרות ולמדעים.

תנאי החתימה

לשנה . . . . . 72 כתר (111 מרק)
 לחצי שנה . . . . . 36 כ (22 מרק)
 לרבע . . . . . 18 כ (11 מרק)

בחוק לארץ

לשנה . . . . . 80 כ
 לחצי שנה . . . . . 40 כ
 לרבע . . . . . 20 כ

מחיר גליון בודד בארץ 1.50 (מרק)
בחוק לארץ 1.60

Kraków, 28 listopada 1919.

גליון ה'

קראכא, ר בנסלס פ' וצא תרפ.

לכתחלה יצאו אל המערכה שלא לתת חנינה לרת ישראל הכוזב והשנואה, שלא לעשות שום יצא מן הכלל, שלא לתת כל תקומה לשבת היהודית ולרת היהודית, השוכבת על הארץ מרוששות ומתנוססות ברמיהן אלא ברעבה, בראותם את הקנאה היתרה של השטן היהודי פערל לרשעתו ולשנאתו את היהדות, אמרו: יהי זה כפרתנו, זה חליפתנו ורחצו בנקיון כפיהם וננובן בשמלתו של פערל ועתה המה גוללים כולם את דשעתם על ראש כפרתם, יש לכם יהודים סגנה עלינו, לכו אל אחיכם, אנחנו לא חפצנו להציק לחלשים, לכו אשר באוצנו, אלא שאחיכם, מנהיג הפועלים ומציל את כל הנדרסים, הבטיחנו, כי נאולה נביא לכם בחוק החם, מידו תדרשו דמכם!

יהו, איך שיהיה, ברור הדבר, שנרול וגורא הוא פשע הבוגדים, בוגד כזה בעם יושב על אדמתו היו רגים למיתתו, היו מגירים ומחרמים אותו וזכרו היה לקללה ולדראון עולם, אך בוגד כזה בעם חלש התלוי ברעת אחרים ואין ידו תקיפה, לרדוף את פושעיו, וזכה לצעור בראש מחנה הצוררים הצוחלים והמרעים תרועת הנצחון וללעון בנליו לצער אחיו ולאנקת עצמו ובשרה, הספרפרים והמתעוותים ביסוריהם, והעם היהודי המוכה והוב מאלף מצעים אין לו על הפושע אלא תרעומת ושענות של וכוות שקט ושואן כביכול, כמתפללים להלכה, כאלו לא שבר הבוגד את עמו שבר מכרעו, שאין לו תקנה כאלו לא נקף אותו נישת מות, כאלו לא נתן יד לצורריו להכותנו חרם בנכליהם, כאלו באמת מלחמה סוציאלית נלחם וזו הבוגד לטובת פועלים עשוקים ולא

צליחו, כי היהודים ימנעו חנינותיהם ביום השבת, הם התשלומים של כל הפועלים ויאריו להם בתפלותיהם ויומרו ומירותיהם וגם ממזרת ישכחול בעל כרחם וכל השפע והברכה של סחר הארץ התולית יורמו לידו קתולם, שמחים הפועלים, כי נקבעו להם שבועה שעות ליום לעבודה, מבלי לגרוע משכרם ונקבעה שבתה נמורה וכללית ליום שלם והמנהיגים ההכמים אומרים שתכלת כל האדם וקצה אשיו ושלוחו הם — הבטלה.

אך יותר מכל אלה שמחים פושעי ישראל, המה חזו נקם בדת ישראל שנואת נפשם, פרצו עוד פריץ אחד רחב, "בחומת הנישוי" כמו שצחל קנהיג הסוציאליים היהודי פערל בתחזעת נצחון, בדרשתו ההיסטורית, נתצו את תהיץ הכבוד בין ישראל לעמים, המה את מצבת הזכרון הנצחית של המחוקק היהודי המוכיח להם לבוגדי עמנו את עונם ואת חרפת מורדתם, גדל שמחתם של בעלי הכת הזאת כולט מתוך שקידתם היתרה להבא את החוק לידו נגד לולא הפושעים האלה היו צירי היהודים מצליחים — לפי עדותם ועדות אנשי המפלגות החיצוניות — להטות את לבות מורשי הסוציאליים ומרשי האכזרים, להתיק עינים לבעלר סלאכה יהודיים וללשכות סופרים יהודיים לעבוד בצנעה ביום א', ופושע ישראל וכחוד פערל מנהיגם ובא כהם, הפרו את התקוה הזאת, אמנם אין אנו מאמינים כטוב לבם של ראשי המפלגות, עושים אנו בריבוננו, שכתבנו בגליונות הקהלים שצירי היהודים היו מטעים את עצמם בקוותם דחד חבירהם ושטניהם, המה

על המצפה

תרועת נצחון.

נצחונות הרבה נצחה כבר הרפובליקה הפולנית החדשה, ואולם אף כאחת מהם לא ראינו נפשות כל סנות העם סלאוה ניל וחדה כמו כנצחון האחרון, שנצחו מפלגות מועצת העם כולן בחוק חובת שבתת היהודים בשבתות זרות, מין כבוש סלבנה היא זאת או פורט ארטור, העולה על כל הגדולה והגבורה והתפארת והנצחון, שהיו עד עכשו, שמחה כללית היא, ישמחו השמים ותל הארץ, שמחים הכהנים ומאמיניהם, שעלה בדם סוף סוף לחבר את כל העם יחדו בלב אחד, למערכת אחת, לחלחם באויב גדלי, להעביר את ישראל על ידם לנוול מידם את סגולת-מחמדם, את חמדת הימים, את השבת, האות בין ה' ובין ישראל עם קרובו, שמחים האזרחים, העירונים הקטנים עם הגדולים, כי עתה יוכרו לפי דעתם על נפלה על התגרים ועל בעלי המלאכה היהודיים, לקרוע מידיהם את המסחר ואת האומנות, לתתם לקתולים לנהלה ולא יהיו עוד, לנר חלק ותחלה בטוב הארץ, לכו להם הורים לפלשתינה! שמחים האכזרים, כי עתה יפריחו חניותיהם, שיסרו להם מאשריהם בכפרים, לעשותם לאדונים, אבל לא ראו בהן סימן ברכה, עתה

ואחות! מה גדולה המרגיקה! ומה גדול כשרוננו לא לכו לאנר את ההפכים, אלא גם להפריד בין סמאנר והקשרי זה בנה! בשרפטיס אחד של עפרוננו הוא מחבר את שני צירי העולם ובשרטוט אחד של עפרוננו הוא מפריד ומחלק את נרעין החול ומחולל ערבוביה, בדבר הפשוט שבבעולם, ברוך ממנצא! הוא בודאי היצירה הגעלה בכל שירי שש, הוא אחד הפנינים היקרות בכל ספרותנו ואולי גם בספרות הכללית, בו מתבטא כשרוננו כקווי הבולטים והבדורים, כי בו חדר לתוך הגמין הרכים של אהבת האב לילדיו בכלל, ואהבת האב היהודי בפרט, כשעת הפדעות, שהיו ממנצא נגד היהודים, ירא ברוך, שמא יפלו ילדיו, שאהבם כאישון עיניו, בידי האויבים ויסחפוסם לשמה, ע"כ קם ושחטם בידיו, אולם הוא בעצמו מחמת איות פחד רעני, כפף את ראשו לאויב ונכנע מפניהם והמיר את דתו, הבמרים דביאווה אל בית מקלט הניזרים ושם בשכתי יתירה, התעוררה בו רוח הנקמה והרצית, את כימ המקלט בידיו, זה עלה בלדבה ועמו יחד נשרפה כל העיר, ינשוח האב ההורג את ילדיו מתוך דגש התי כביר מתוארים בו בנונים כיכ יפים, ער שאנו עומדים מוכי מתהון למראה המעצב, המדאיב והמבוסס את הנפש ביהוד של יכרוך במנצא, במלים מעטות ומקוטעות כאלה לא תאר עוד שום משורר המון רגשות אדם כמדהו רכי רכבות פעולות חלם, רגשות כחמיות ורגזיות בנשימה אחת, האב המקדיש

בנשימתי להאר את ההפכים איננו לבד הבונה, אלא גם המרסר, הוא לא לבד מקרב, אלא גם סרחק, לא לבד מאגר את הרחוקים, אלא גם מפריד בין הרבקים וכאלה כמו כאלה כשרוננו מצטין.

בשירו "בין המצרים" הוא מעביר לפנינו משפחה יהודית אחת בשעת המלחמה בין מורקיה ויון, בנו הבכור של ר"י שמואל מתנדב לצבא המורקי ויוצא אל המערכה, אחרי שיצא זה בא מכתב מפריו, שגם בני הצעיר, שישב שם באהלה של תורה, התנדב לצבא, אך לא לצבא המורקי, אלא דוקא היוני, בין תאירים המרוממים את הגפם מביא אותנו המשוה לשרה הקטל, שם כשעת ההתנששות של שני סחנות האויב זה נגד זה, לאור ברק הירדה, שידו איש אל אחי, הכירו איש את אחיו, בתוך מלים מעטות מכנים לנו משרניחובסקי עולם מלא של נגודים בין שני אחים, לתוך הדבר, שנרמה לנו מאונר בתכלית האונר.

הרונמא השנית הוא שירו "אמנון ותמר", משפחה יהודית נשדרה ונכונה על ידי הצמרים, שהתנפלו על איקראינה, השודרים לקחו בשבי ילד יולדה יהודים, הביאום למורקיה ושם מכרום, את הנער לחוד ואת הנערה לחוד, אחרי שנים רבות של צרות ותלאות ושל תקוות נכזבות, באו שני אנשים וקנים מפולן, שפרו את השבויים, העלם והעלמה ופנשו, נתאהבו, נכנסו בכרית הצואין, אחרי שספרו זה לזו את קורותיהם, נפקחו עיניהם ונדע להם, שהמה את

הרשע וזלברדינג.

משורר ההפכים:

לאיפץ של שאול משרניחובסקי.

כשרוננו של משרניחובסקי בכל היקפו תנלה דגוד עינינו בשלושת ספריו הפיוטיים: "בין המצרים", "אמנון ותמר", ו"ברוך ממנצא", בשיריו האחרים נביר כשרוננו לתפוש את הקצוניות שבטבע, שלמרות מרחק המקום שביניהן עלה בידו לקרבן ולאגדן באופן געלה מאר, בעזרת קפיצותי המהירות ממקום למקום ומענין לענין, חמיד מנלה בהן עינו החדה את הצר השוה שביניהן, אולם בספריו הפיוטיים מתנלה מדה יותר חשובה והיא יכלהן לחאר ולאנר את ההפכים כנשמת האדם וברגשותיה השונים והפשוטים, ודוקא אלה משריו, שתאר לנו בהם אותם ההפכים הגעלמים, — הם הגעלים ביותר, בשירי המבע שלו הוא מאונר באופן נפלא את הדר עם הגיא, את הארמן עם הסכה הגעלמה, את הגן והפרחים עם הבוק והרפס של הוצות העיר, את המנינה הגעלה עם השריקה הגסה של הקמר, אך בשירי האדם שלו, כלומר בספריו הפיוטיים רואה הוא במקרה אחת, את היפה עם המכוער, את הרע עם הטוב, ואפילו הארבה והשנואה של האדם היהודי גם הן מתלסחת אצלו למצב שלם אחת, אך

האחרים. שהמיר עתה בעת הסכנה והתחיה את זה
ודבק בשונאיו ביוון. בבידסם. בברלין וכו' ואפילו
כלמי המסויים והמשיגים. שהתרכו כיכ בשונאיו וחזן
שולח בהם יד. לית דין ולית דין. אין אפילו דעת
הקהל לננות את התועבה ולא ידע עול כוונה. אין לו
כפי מי להתבייש. הרינו סברים ומקבלים עלינו גם את
הדין הזה להתרשנו. ומה החירוש? האם כלמי פ' ע' ד' ל'
וד' ש' י' נ' ה' ו'. שמסרו בורון את כל העם היהודי
וגל מצבם הדתי. התרבותי והכלכלי בידי אויב. אנו
מתחשם באופן אחר? הרינו אף איש אחד אכן
לסקלם? האם נפל לבם אף במשהו? היש להם שמץ
בושה או חרטה על המעל הנורא? לא ולא. אדרבה
מתפארים הם. כי המבי לעשות. הותרה הבנייה בישראל.
למדרגה כזאת הנענו עתה ואין לנו ירידה לקונן על
שברנו. אין לנו יהושע בן נון. לעשות דין בעקן עובר
ישראל. אין לנו יואב בן צרויה שישליכו לו את ראשו
הבונדים מעל התורה.

בנוגע לשמירת נהויו יש לנו עוד דבר. לשפוך ערוי שיהנו.
לכאורה מה לו ולמים? מי זה בחר בו? מי חושבנו
לחנות דעתו אם ישבתו היהודים בשביעי או בראשון?
הוא נבחר לפני תשע שנים למועצת המלכה האוסטרית
בהסכמת הרב הצדיק ר' ישכר בער מבעלז בערי ממלכת
וולקיא. ראוי. יאבדו. נארכו וכו' ועכשו נתמנה בכח
הבחרה ההיא לסיים. בשם חסדי בעלז ולובאששוב.
ציעשאנוב והלשיץ ובשם אדמוריהן ורביהן במלכותן
ושלומי אמניהם העיו אפא שלית צבורנו זה לחנות
דעתו. כי יחליפו היהודים את שבתת השבת בשבתת יום א'
ואת חגיגת חג המצות בחגיגת פסחא.

זהו פרי ההתחברות עם המתבוללים. והיו תולדת
הפוליטיקה הבלוית הפסדמית. ולא זאת היא החרפה
האחת שיממו הבונדים על בעלי בריחם אטרת ישראל...
והברית קיימת. ערין שלובי ידוע ילכו שני הקצוות
האלו בכל פוליטיקה. הנה ביוון כרתו זה עתה ברית
חדשה האתודקסים של שפיהל עם תקיפי הקהל
ואבות המשמרים. ללכת יחד גם לבחירת סגנים הקהל.
כמו שהלכו בכל הבחירות עד כה ולתלחם ביהודים
הלאומיים לוחצי מלהמתנו.

ומה אפא לעשות? העלינו להואש? חס ושלום!
ר' עקיבא היה נוהג. שבכל עת ראותו גדל ההרבי
והפלטת הצרית המתדנשות לבא על צמו כל חבריו
נשאו קולם בבני. היה הוא — ר' עקיבא הנדול —
מצחק וכאשר שאלוהו. למה אתה שוחק לאידנו? היה
משיב: אחרי שבאו עלינו כל הקללות שבתורה. בשם
אני. שנס הברכות יתקיימו; אם לעוברי רצוני כך.
לעושי רצוני על אכזי; וכך היא האמת. דרך המצב
היא זו. לפני עלות השחר בכל יום יתנבר החושך.

הנויים. נשלל מלנו ששום דין אדם. נחשבנו לא בבהמות.
לא כשור למבח יובל. אלא כשקצים ורששים. שמכלים
אותם בכיוון לטובת שאר הכריות. ואפילו הטוב שבנויים.
האומר להן עלינו ולדרוש דמנו. הנה אמירתו מן השפה
ולחון ועזרתו הכל ריק. למראות עין; האם כל אלה
עוד טעם המה. כי גם הפורענות הזאת תבא עלינו.
שיהיו אויבי איש אנשי ביתו. שיקימו עלינו מהרסים
ומחריבים מבית. שיתרכו בתוכנו הבונדים הסרי הבושה
דוקא עכשו. שאבחנו: כל בנינו ידבקו בנו וגם אחים
רחוקים ישונו אל מחננו? כמה אשמונו מכל עם.
משענו מכל דור. שימצאו צרינו החיצוניים מסייעים
במחננו פנימה. ולמדו קל וחומר בעצמם. שימצאו
בונדים בני-עולה. המוסרים את אומתם כולה בידי מבקשי
נפשה ומדמים כי דבר טוב עשו. אין להם אפילו
מכשל-לב. אפילו צל של חרטה אינו מנסה להסריע
שמחתם.

והדבר המגדיל את האסון הוא. שהבונדים אינם
נחשבים כלל לא בבית ולא בחוץ לבני בליעל. לנבירים
פורעי מוסר. לרשעי הרוח. ששמש משמש לקללה. למשל
ולשננה. מה זאת? בכל אומה ולשון. בכל ארץ
ומדינה. אין בריה שפלה מן הבונה. אין עלבון יותר
גדול לאדם מאשר גידולו. כי בונד הוא הלא
ידד עמנו לחיינו אם לא נוכל להוכיח לו. כי לא רבת
שוא בדינו עליה. ואם אמת הדבר. כי אמנם בגד בעמו
ונתן יד לאויב. הלא כל העם מקטניו ועד גדוליו יקומו
עליו להכותו חרם. כל אחד ידמה. כי מיתה אחת אינה
מספיקה לרשע כזה. באלף מיתות היו הכל רוצים
להמיתו וקלה זאת עוד בעיניהם. אלא שהכל היו
רוצים ליסרו עוד בכמה מיני יסורים ועינויים לפני מיתו
לפי מדת הרשעה שעשה לרבים. לצבור שלם. לעמו
ולמולדתו.

ואצלנו. אוי מה היה לנו! הבונד בוגד לו בשלום
ואין קנאים מונעים בו. ולא עוד אלא שאינו מתבייש כלל
ואין מנסה לחלל כבודו. בדרך-ארץ ידברו על-אדותיו.
התוכח יתוכחו עם רעותיו ולא חלילה שיהפכו שוליתו
על פניו לגלות ערוה. עמידו לפניו דעות מתגנדות. כאלו
היה לנו עסק עם דבר של מה בכך. מחלוקת בהלכה
מאותן שאינן ניהגות בזמן הזה? הלא כך אני מתיחסים
כלפי הפרופסור ג'ו'ס ב'ו'ס בן המשכיל והסיף העברי
הלל גוסבוים. שהלך זה עתה ובעט ביהדות בעת צירתה
והמיר דתו השליך את הדגל בשעה שכל המערכה
בסכנה ונפל אל האויב. וכך אנו מתיחסים לוויולהלם
פ' ל' ד' א' ו'. שהמיר דתו לפני מותו. לא רק שאין אנו
מבזים אותו. שלקח אשה ממשפחת משומרים והיה לו
לדעת שיקברוהו בלי דעתו בין בעלי דת זרה. אלא
שאנו מספרים בשבח וכן אנו מתיחסים לאיפי המשומרים

שלחמ קולמארה כביכול. להמית את דת ישראל
השנואה למתבוללים.
אחת שכת עובר שארו זה: חביון במערכה לא
יחזיק מוכה ליהודי (הלא בעיניהם עדיין יהודי הוא)
על קבלו על עצמו קללות כל העם היהודי ונאקותיהם
אבל העם היהודי לא ישכח לו את רשעתו כל ימי
חיות בן ישראל בעולם. כמו שלא שכחנו עד היום
הזה טעשי וטרי. טעשו ירבעם בן נבט. טעשי יוון
ומגיליאוס. טעשי ספראקרון ושאר פושעי ישראל. ששמשו
בלי-שרת בידי ארבים מן החוץ להאבידנו.

גם שונאיו החיצונים שכחו דבר או יותר נכון: לא
למדו ולא שכחו דבר מן ההיסטוריה. לוחצינו בכל דור
ודור שקלו למסרססם. אין נקי. וגם לוחצינו כדור
האחרון לא יצאו נקיים בדינם כיום הרין הנדול והנורא
הגקרא מלחמת העולם. ואולם לארצם לא הביאו מחוקקי
פולן כל תועלת בחוק החרש שחקקו. כי חוק של
שבתה ושל חגגת פועלים יחוקקו מחוקקים במדינות
מחוקקות. שהעבורה בה מרובה. הסחורה מוכנה ועושר
הארץ בשוח. הסחורים מעשירים והעם יושב בשלום
ובשלוה. שקט ושאנן. רק הפועלים עורם ממעמדם
בשמחה ותענוג. או צריך להמעיט בשעות העבודה
ולקבוע ימי מנוחה. להרבות בשכר העמלים ולכונן מוסרי
חרבות ושעשעים. למען יהיה גם לפועלים חלק בעושר
הארץ ויהנו מעמלם. אבל ארץ עניה וחרכה חסרה כל.
שהעשרים בה מתרדלים וסובלים כל מחסור כרלי
הרלים. בעור שעניי הארץ מתים בולעפות רעב
וגמורים בעוני ובקור ובכל תחלואים מאפס עבודה
הממער הבינוני מוסר נפשו על פה להם זאינו מוצא.
מחיסר בכל ענויי שאול ורואה ניהנס בחיו ואין מרחם
ואין מושיע ואין תורה ואין מנוס; האמנם אין עוד
סחסור לארץ כזאת אלא שבתה. במלה ושעשועים?
שבתת הפועלים חצי היום ושבתת כל מעמר התחרים
וחצי בעלי המלאכה שתי שבתות בשבוע וחנים יחרים
וכפולים? האין עוד תקנה לארץ אלא דביא הנרכאים.
גזילת הגנום ועינוי בני עוני? האמנם יש להתקנא
זלתחרות במדל בני יסנוכ והמאות השחורות שלהם?

התנבירות הבנידה.

לא לב יהודי נאמן אחר יאנה. יאנק היום בראותו
את הבנידה המתנברת עתה. דוקא עתה. בקרבנו פנימה.
בנידה שלא נראתה בשום זמן ובשום אומה ודת. תתעסק
ערינו ריהנו. יתחמץ לבבנו וכולנו חורקים שנים: המעט
לנו עולם מלא אויבים בחוץ. שהכל מתנכלים עלינו
להשמידנו. להכרית שמנו. לקעקע ביצתם של שונאי
ישראל. דמנו הותר ונשפך כמים. הוננו הפקר וכל
הרציה ישלח ידו ויקחה. כבודנו מתחלל לעיני ביויי

קללה מיוחדת. קללה מעוררת וועד. קללות כאלה יכל
להוציא מתוך לבו רק משורר המרניש הרנשה עמקה את
העלבון הנורא. שנעשה לנו במשך דורות רבים. רק משורר
שהוא בן נאמן לעמנו ויחד עמו מצה. את כוס התרעלה
עד היסוד בה. אשר דמעות העם העברי. צרתו ותוגת נפשו
אין רחוקות מלבו. אשר גם בקרבו בועדים שבעה מחרות
הניהנס והמרניש ביסורי האומה העברית. שנעלבה כששחח
ועל כן בא לתבוע את העלבון מאת הדורות. אולם דוא
אינו תובע את עלבון העם העברי כתור אומה. אלא כתור
בני אדם בין יתר יושבי התבל. ופה היא ההבדל הגדול
בינו ובין ביאליק. ביאליק יצא לתבוע את עלבוננו בחיד
אימה. על כן נתחבב עלינו ואנו מעריצים את שמו. אך
משרניחובסקי מכיון שחובע את עלבוננו בחור בני אדם
בבלל. לא כילנו ירדני לעומק דעתו ולא כולטו הכרתו
את היהודי שבו. ונחשבתו למשורר שאבד לו דרכו והיה
יכול להעשיר ספרות וזיות כוונ שלטו. לולא היה משורר
עברי. אך לא! אם לא שיריו האחרים. או כוראי שיר
ברוך ממנצא יעיד את ההפך. כי בשפת כבירה כח
בשפה מלאה אדם. רעל. קללה מארה חיעה כשלו יבוליס
להשתמש רק אנשים הפנישים שהחיים נעשים להם לחסה.
המרנישים בעלבון נשמתם. ובתוך עימם זרים הלא דת
מוצא את ספיק צרכיו הרחוניים ועל מי היה ציעק חסם?
על מי היה שופך את כלי זעמו? או אילי חלק כשריו
לאבדון ולא היה משורר כלל.

התפלין. הוא הפר את הברית ואז הוא זוכר את השעה
שבה אמר "וארשתוך לי לעולם". ואותו ברוך המקדיש את
ילדיו למות. להצילם מן העבירה. הוא בעצמו ממיר את
דתו. והוא ברוך המספר לנו על אדות אהבתו העזה
לילדיו הרבים. צחק צחוק חשד. צחק מפיסתופל למראה
העיר הנוצרת כבבשן. והקללה שהוא מסיל על עם
עברתו. על האנשים. שנרמו לו את הרעה. האם נמצא
כספרות כל העמים את דוגמתה?

איהו המשורר. שמצא מלים מלאות מרירות וזוהה כמוהו
להנסות שבארם באותו הרגע שהוא מדבר על אדות הרך
והנעלה שבנשמתו? והקללה הזאת הולכת מסוף העולם
ועד סופה. לארכה ולרחבה. מראשית ימי בראשית עד
סוף כל הדורות. הוא מקלל קללה נמרצה את הנוי
האכזרי. שגול ממנו את ילדיו. אך אינו מסתפק עד כזה
שקלל אותו בעצמו — לא קללתו יוררת עליו ועל בניו.
בתורתנו נאמר על שלשים ועל רבעים. אולם הוא מקלל
את עם עברתו עד תום כל הדורות. ולא לכר את הדורות
הבאים. אלא הוא מקלל גם את אלה שמתו כבר ושנקברו
כבר בקבריהם. את האבות יאבית האבות עד ראש בלדורות.
גם בקללו את האדם בכלל אינו מסתפק. אלא הוא מקלל
קללה שיש בה כדי להמית את האדם עם כל מה שיש בו:
אותו. את נופו. את נשמתו. את חושיה. את רגשותיו ואת
תאוותיו. את כל אחד ואחד לחיד. כשביל כל אחד יש לו

ח חיי ואהובים לו ושמה שמחה בהמית. פראית. נסית
למראה העיר הנוצרת כבבשן. אשר הציתה בידיו; לב
שמה לראות אנשים בכאבם הנורא יחד עם רגשות האהבה
הנעלים של האב לילדיו; וזכרונות ימים טובים בחים
שקטים ושנאנים יחד עם ילדיו כמו צפור עם אפרוחיה
כקנה. המתלכדים עם צרת הנפש. שאין למעלה הימנה —
חאור רביר ננים והפכים כזה לשוא נבקש בפסארויות כל העמימ.
יפה הוא שירו. ברוך ממנצא עד מאד וביראי נוכל
להעמידו בשורה אחת עם היצירות הנעלות של כל הספרות
הבללית והעברית בכלל. מבלי להוציא מן הכלל את
משאו של ביאליק. בעיר ההרנה הרמה לו בהרבה נוונים.
אבל עולה הוא עליו כזה. שמשרניחובסקי היה יותר מאושר
מביאליק. כי בשעה שהאחרון כתב את שירו מתוך רוגז
ועצב על עמנו — חאר לנו משרניחובסקי לא את היהודי
המסתתר בחורים ובסריקים. לא את היהודי שנעיה יחד
עם כלבו. אלא נתן לנו את תמונת היהודי נכדההלכב.
זקוף. הקומה. השואף לנקמה ומה שחשוב עיד יותר.
המציא את רוח נקמתו אל הפועל והמשלם נמול לאויבו.
גם מדתו להכיר את הגנודים בולטת משירו זה. בשעה
שברוך עימד בבית-התפלה לנוצרים על יד כיור הסבילה
כשעת השמר וברנע השמר הוא נזכר באותו היום. שבו
היה ליבר מצוה וכפעם הראשונה בחיו קשר את התפלין
בזרועו ואת המוטפות בראשו. בשעת השמר היא זוכר את

ספר למלאכות, אך עד כה מעט היא הסרי. שנמלו לעד הדברים האלה ואנו צריכים לשנוי עיקרי וכללי. ד"ר ג. שניידלר.

משרה הכלכלה.

הפועלים ומשכורתם.

אצלנו הנסונים אחר נם הכוזאליים ומנהיגיהם נשאר אחורנית. עורם נלחמים. להקטין איפה ולהגדיל. שקלי. כלומר להפחית כפי האפשר את שעות העבודה ולהרבות שכרם עד מקום שירם מנעת. כי על-כן מסודרים הם וכה גדול להם ישוב ארוך ביום. הוא השביתה. ובכן מ"יעים עתה הפועלים תרועת נצחון שקבע הסיום 48 שעה עבודה בשבוע. שביתה שבת היא חובה. בלי יוצא מן הכלל ושכרם הולך וגדל ככל ששוא חרשים. אפס זו אליה וקוץ כה. אין הברכה מצויה בשכר הובסלי הזה. כאשר אך ירבו שכרם. כן הולך נם היוקר ומחבריה ואין להם כל הנאה מן ההוספה. כספם מתרבה רק בשביל אחרים ושכרם יוצא בהפסדם. והחכמים הסוציאליים בסולן אינם שמים לב למעגל הקסמים הזה. לבחון סבת הקללה הזאת. הם יודעים רק חכמה אחת. שלמדו ספי רבותיהם הראשונים. מי שאין שכרו מספיק לו. עליו לדרוש יותר ועל הבעלים לתת כאשר יושג עליהם. כי שום השביתה ביד הפועלים ואין עומד בפני השום הנורא הזה.

ואלם במערב כבר עמדו חכמי הסוציאליים על סוד הקללה והתחילו כופרים בפומבי בעיקר התועלת המניעה לפועלים מהוספת שכרם. המה טראים ומוכימים בראיות של ספריים. כי הימת שכר הפועלים היא היא הנורמה בעיקר את היוקר. כי נותני העבודה הרי לא מביניהם ישלמו את ההוספה. כ"אם ישילו על לקוחותיהם להוסיף על מחיר הסחורה ואם הסחורה הולכה ומתקדחת בעל כרחם של הפועלים ושל הסוחרים. נם מחיר המזונות הולך ורוב וגל הפועלים עצמם להוסיף לאכרים ולחנונים ולאופים מה שהוסיפו להם על שכרם.

בשנה הנוכחית נוסף עוד מעט חדש ליוקר כל סחורה הוא המהסיר בפסח. תנועת הפועלים במחצית הפסח ובמסלות הברזל. שהם שובחים כמה פעמים בשנה והולכים ומפחיתים שעות העבודה ומסכנות התעשייה. מעכבד כל העבודה במחצב ובהעברת הפסח לערים ולבתי החרושת ובמצב כזה. הרי מירוש בחוג. שכל מה שירבו הפועלים לדרוש בשכר עבורתם יעלה עוד יותר שער הלחם ושאר סיני המזון וצרכי הבית. ובסולן יכן ברוסיה ובכל המזרח יש עוד תכלה אחרת: אין יסוד נאם לשטרות הכסף וכסף ממש במצבועות של סחכת אינו ומילא כל אשר ירבו הפועלים לדרוש בשכר עבורתם והאכרים במחיר יכול אדמתם ופרי בהמתם. כן ירד שער שטרות המדינה בחוץ לארץ והיוקר יאסיר עוד יותר. ולפועלים אין עצה אחת אלא לדרוש שכר יותר — בשביל החנוני והאכר והאוספה. שלא ידעו שבעה וידרשו עוד יותר ויותר.

עד כה כל מי שהעיו פנים לערעץ על דרישת הוספת של הפועלים היה חייב מיתה. הפועלים ירו בו מן התותח הכבד את רמוניהם ואת פצצותיהם: ראקציות קראו לו והמיתוהו מיתה רוחנית. ואולם עתה המערערים הולכים ומתרבים ובכל מקום שיפנו עיניו נמצא מורצי נד ועוברי חוק. באשכנו התחילו כופרים בפומבי בחוק שמונה שעות לעבודה. כי אמרו אפילו הפועלים: הארץ ח"בה ושמה אחרי המלחמה ומנחת הפועלים אינה הצורך הראשון בארץ. ורבים של הפועלים בצרפת מרצהיים מודה עתה דעת חדשה. אסיקסורות שלא נשמע כמות. כי באה העת להורות את הפועלם דבר אמתי. כי לא בהכפלת שכרם בכל חצי שנה יושב מצבם הכלכלי. הוא דורש מאת כל מנהלי הסוציאליים ללמד את הפועלים דעת והשכל. מבלי לרבים על מחאות הפוליס. על חרפת נסיה לאחור ועל שנאה ונוק סוליס. כי ההוספות התדירות על שכר העבודה גורמת את היוקר והירדות את מצב הפועלים. וירידת האמתים של הפועלים צריכים לצעוק ולחזור ולצעוק. השכם ורבו. כי אלה המלכרים את הפועלים היום להמעיש

עקשות מה ולוות שפחים בכל עת. קטרוג ושטנה. שנאה וקנאה. עד שבשעת חרום נבוא לירי סנרים. ששכנינו יודו היתר לעצמם מתוך אינסטינקט פנימי לנחול כל אשר לנו. לבוקק בתינו ולהניחנו ערומים וחסם. אין אני נוחים חשבון לעצמנו. אם אין דרכנו זה פרי האונס של ימי החושך והלחץ. כאשר נאסד לנו המלאכות. כאשר הוציאנו מן הערים וכלאנו בנישות והטילו עלינו בעל כרחנו לעסוק במשלחיד בוז. שאין הנאה ואין תועלת בה עסקי הכסף והמסחר בסכולת. ואם-כן כאשר נפתחו לפנינו שערי הערים. היה מוטל על אבותינו לכהור במלאכות של ממש. בעבודת כפים ולא לשטור נם להבא את עסקי האויר והסכולת. את המלאכות הנקיות והקלות כביכול ולדמיל עלינו קללת כל הנוים. למה נתמיד בקלון הניתו ברצון. יהיות לקללה בס' כל ?

מה קשה היה צערם של כמה יחידים של כמה ילדים בתוכנו. שהרגישו בנפשם נמיה ולפעמים נם בשרון בלתי מצוי למלאכת כפם ולאומנות ובעל-כרחם בסעות אבותיהם. עסקו במדעים או במסחר. בענינים. שאין לבם הולך אחריהם. שאינם מעולמם כלל ואברו דרכם ונשאר בעלי מוסים רוחניים והיו לקללה כל ימי חייהם ונם לחם חסרו למרות בשרונם הרב. כי אין האדם מצלח בעבודה. שאינו עוסק בה בלבב שלם. בכל נפשו ומאדה שנפשו תבחל בה.

עתה באה העת לפשפש במעשינו ולשנות דרכנו בשרם נאחר המועד. ערך עבודת כפים עלה מאד בזמן הזה בחי הכלכלה. זאת ראינו למרי במשך ימי המלחמה ונם ארם המוגי קשההערה. שאינו מוכשר לחשב דרכו. כבי מוכח מיתרון בעליהמלאכה הוא. לא ידע שום מחזור בימי המלחמה והרעב. הוא דורש בשכר עבודתו סכומים כפי צרכו וכפי ערך המעות ואין מהרהר אחריו ואין חושד בה שהוא חי מן הכול. בעור שהתגר אם רק ידרוש מחיר סחורתו יותר מן הרגיל. מיד יחרימו רכושו וישיבבוהו בבית הסוחר בתור נוול הצבוח. אע"פ שלא עשה רע יותר מבעל המלאכה. חצא ככר מנשוא יחמא אכי ילדים אם לא ישים לב לשנוי דיעכין הלזה בבחירת דרך חיים לבניו.

אך לנו היהודים רב הוא השנוי יותר מאשר באחרים. לנו היא קריאת רור מעבדות מעיקה. תשובה לחיים בריאים והכנה לארץ-ישראל. ברוכים נהיה בעינינו אם נדע. כי נם אנו עושים איזה דבר מועיל. עוסקים ביישובו של עולם. אם ננתק את הבלי הגלות והנישו. אם נתעורר ממצב ההתנוונות והנמניה. לשוב לחיים נורמליים ככל האדם.

לא מליצה פליטית היא א"פא אם נדרוש מבני עמנו שנוי אומנות. אלא במצות העת ולצורך חייו של עמנו אנו דורשים זאת. כל רופא יעיד על זה. המכיר את מומי היהודים המלומדים והיהודים החיים מן האויר. שמוחם מתלבט כל ימיהם יותר מדי. אך בפרים ואבריהם אינם באים לעולם לירי תנועה. כל מחלת עצבים תרכב בהם. כרסם תעסוף מעמסה של שוון המעיקה על הלב ומפריעה את תפקיד כל האברים הפנימיים. או מהלות אחרות ידועות לכל רופא תרכבה בהם. לא חנם ממלאים בני עמנו בכל קיץ וקיץ אח כל מעינות התרופה ומקימות חרפואה שבועולם. ושונאנו ילענו ינו ומעילילים עלינו. כי מתוך בטלה ורדיפת התענונים אנו מתקבצים שמה. אך המיגע נופו במלאכה לא ידע המהלות האלו.

חכמי הכלכלה בברקם את מצב הכלכלה של עכשו בארצת אירפה יבואו לירי הכרה. כי קרובה מהפכה בכל סדר הקנן והרכוש. הממון והקנן של עכשו. ובבוא המהפכה הזאת. הפועל ישאר בעבודתו. האוסן באומנותו. אך לנו מה ישאר ? האם לא נפסיד את כל ערכנו והשפעתנו הפוליטית ?

נשימה א"פא כל זה אל לבנו. נחששה דרכינו ונחקורה. אל ינחנו טעמי בצע בוויים. ואז נבא בעל-כרחנו לירי מסקנה. כי עלינו לשנות את דרכנו ולבחור אורח חיים אחר למען חיינו ובריאות בנינו ולמען כבוד. עמנו והפקחות המדינית. שהיינו מצוינים בה מעודנו. אסנם רבים כבר רכרו כמנונו. רבים כבר נגעו בדברים האלה והציעו הצעות דומות. יעצו להרבות בקרבנו בתי-

לפני בוא האביב הנסוד הנבר הקרי שנית. וכך חז קדמונינו ברוח קדשם חבלי משיח לפני בוא הנאולה הגולה והשלמה. וכן הסבימו נם המקובלים. במליצתם. שצמרו שלפני יום הכפרים והסליחות יתגברו הרינים ויתרבו המקשרנים והסמרא אחרא תרים ראש. וכן הורנו דברי ימינו. שלפני נאולת מצרם נשקענו במיט שערי טומאה. לפני נאולת בבל התרבו בישראל בותבי שטנה. מלשינים ומספריים. לפני זרוח אור הרמבים במורח ואור בעלי התוספות והפסיקים במערב הריבו בישראל עוחי הרגל והבערות והבנידה ופרקת עול תורה. לפני זרוח אור החכירות בישראל. שהצילה את היהדות מן ההתנוונות ונתנה לה רוח חדשה וכנסים חדשות. בנדה כתה שלמה בישראל (כת פראנק) והתנצרה. ומה זה א"פא החדוש. שלפני התחיה השלמה והנאולה של ישראל לפני קיום יעודי הנביאים המנחמים התיבו הבנידה. ההמרה ועזיבת הרגל. המלשינות. שהיחות המדות ומסירת כל העם בידי אויב ע"י אחים ושליחי צבור ? עת צרת היא ליעקב וממנה (על ידה) יושע. ש. מ. לור.

לתקן האומניות ביהודים

מדינת בורבר פרט בפרק. החיה יהודית. כקובץ התנועה היהודית שני מכשולים על דרך תחית היהודים: הנישו והגלות. לא ההיצוניים. כי אם הלוהצים הפנימיים. הנקראים נישו וגלות. מעכבים את נאוריהנו: נישו כיצד ? הרוחניות המשווערת ולהין הרגילות. שהפסידה מעמה ברבות הימים. גלות כיצד ? עבדות של כלכלה ממנית בלתי סוריה והמלטול שתום הענינים. הממוג כל רצון מאחור.

אמנם כן. הגלות שללה את הפריה ורביה מאת פעשינו. לפנינו נם חכמי חכמינו לא התביישו לעסוק במלאכה ולכבוד נחשב להם אם נהנו מניע כפיהם. אם יצדו דבה. שיש בו תועלת לבריות. אם ידעו. שיש לתבל צורך בקיומם ולא חנם הם נהנים מעולמו של יצר בראשית. אבל מאז עשו היהודים אורחים באירפה יכחרי יתם כמעט כולם אומנות. נקיה וקלה. חצים יעקן בתנונות. שאין בה עים רוב כל תועלת לבריות ובכל אופ ברכה היא מיותרת בכל מדינה וחצים ילמדו חכמה שלא לשמה. אלא לעשותה קרדום לחפור בה. ואפילו מעט בעליהמלאכה שבתוכנו. שהמה כל תפארתנו ותתחוקשינו נם הם ימאסו במלאכתם ויעשו בניהם לרופאים. לפקידים לעורכי-דין וכיומה. הלכך הריענו נם לעצמנו ונם לעמנו. לעצמנו: כי הואיל שחשינו את כל שאר האומניות. הרי אנו תלויים בדעת שכנינו. הננו רק מפלים להם וצריכים להם בכל דרכינו. הספדנו את היגש הנעים של יצירת דבר מעיל. של כשרון המעשה. של מלאכת כפים. הבאנו לעולם כת של חכמים. המשמשים מופת חי לתורתו של קהלת: לא לחבבים להם. הק מינו בכל עיר ועיר חיל שלם של פרסורים וסוכנים להבל ולדיק. שהנם למשא נם לעצמם וגם לאחרים ואם נם ימצאו אהדים סהם את דרכם כמעט בנמים. הלא יאסרו עליהם: "היהודים" יהיו מן הגול. ולעמנו הריענו. כי עכשו. כשאנו מדברים על אדות בנין מדינה יהודית. תחשבה עינינו מראות. כי חסרם אנו יונבים. נננים. מתצבים בהם. בוגים. גודרים. ספנים. הרשי-ברזל. יוצץ מתכיות. וסתם פועלים. שידיהם לא תינענה לאחור בבליימעשה נם ולפרק הוליותיהם בעבודה. שיש עמה יניעה. על דגל אחת רוצים עתה צעירינו ללמד מלאכת נחוצות כאלו ומי יודע אם יעלה ב"ם.

בהעלותנו כום משקים אל סינו העלתה פעם שאלה על לבנו: ידי מי יצקו ולמשו את הכוס בשקירה רבה כל כך ? האם די יהודי ? ומפני מה אין די יהודים מספולת במלאכות כאלו ? האמנם לא נבראו די יהודים אלא לעסוק במצות ובמלאכת הכתב לכד ? או אולי לסנות מעות ? לא מרחנו מעולם לחקור. אם ההנאה מן העולם הזה בלי יניעת-כפים שבה היא לעם או נגאי. אם כבוד הוא לנו להנות חמיר מיניע אחרים גרמשים ידועים ולהמיל עצמנו על הצבוח. לגרום עלינו

לסוד חניך ותלמוד בחברה קבוצה וזוהי עבודת קודמים לרה"י ולמפרות ימי הבינים קודמים עזרים למתחילים וכו'. העבודה תתחיל ביום א' וישלח. וזוהי גם חרר מקרא על יד ביהמ"ד בית ישראל. והשליש להספה יבואו לביהמ"ד חזקא בערב משעה 6 עד 8. וכו'.

מכתב מאוסמריה.

וויין. מצב הנפש הכללי מושפע פה מהרעב והמחסור. ההולך וגדל מיום ליום ומאחר שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות. אלא מתוך שמהות אין גם החיים הרותמים פה כמו שהיו צריכים להיות. הכל מתנהג בעצלתיים. להמון היהודים יש דאגות אחרות מאשר דאגות העתיד והאומה השרויה בצער.

מעשים חשובים בחיים הצבוריים בוין המה דרשותי המדעיות של הרב ד"ר ח' יות. בחברת האקדמיים דבר על היהדות באוניברסיטה. דברים חדשים שעשו רושם גדול. עתה מכינים הרצאה שניה ע"ד בתי'הנסת העתקים בא". כדרכו מושך הוא בדרשותיו המונים השותים בצמא את דבריו. ויש להרים על גס גם את דרשותיו בבית'הנסת. שהן גבולות תבלית הכלל מדרשות כל רבני המערב. שהן בבחינת גשאים ורוח וגשם איך. מליצות רמות ונשנות. בלי כל רעיון חדש. אלא ענינים של מה בכך. דברי הרב חיות הם כולם מלאים חוכן לפי הצורך ומכוונים לתכליתם. יש מהם מעומק הנינוח וכן שפתים. ולעולם אינם שטחיים. בעת האחרונה החל להורות מקרא בשיטה מדעית בפרטנונין ומפיק רצון מהמון תלמידיו.

אחינו פליטי גליציה עודם מתכננים חזיר על יד ביה מרחץ דיאנא ומתעסקים שם בסומכי. בעסקי חלפנות ותמורת הוואלופא ושאר עסקי סחר. שענין הדרשה צופיות עליהם ומושבים עיניהם עני התושבים מרי הנמש ורגזי הרעב ונורמים הגדלת השנאה והקטרת. נגד מח'לי שם שמים ושם ישראל אלה יצא הרב ד"ר ג'ונוואל ד' בדרשה חריפה והגיד לאנשי בצע אלה פשעם וקראם בשם האסתי. אבל שאלה היא אם ישמעו בקולו. כי 'ה פעמים אין מספר הוהירות בעתונים ובדרשות ובכרזות 'הם בשלחם. המה אווחים בללם של האברים הפולנים : מי מונע יא ודרוב'.

העסקנית אנטיא מילר אינה שובתה ממעשי צדקתה הפוריים. שוב גשלים עכשו מחנה של אחי' ילדים יהודיים (מהם הרבה בני גליציה) להולנד. להאכילם ולהחלימם ולחזק את גיותיהם הרוות.

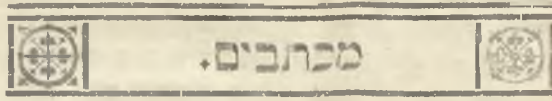
שערוריות נגלו פה במקום החלוקה של הועד האמריקני דשונט דיסטריביושן. שם באמריקה מקבצים כסף מאת כל עובדי עבודת קשה. והכל נותנים. לתמיכת ריבם. שדודים חולים. אלמנות ויתומים. יגועי המלחמה חשוד וכא הכסף גדל הזה הלום ומחלקים אותו לכל הפושט יד ומי אינו פושט יד אצלנו. בהיות שעת הכושר לקבל מתנה בלי עמל ועבודה ? מן השמים וכו' להם. ובכן קבלו גם נבירים מהגליציה. קבלו מתנות. מיני מזונות ובגדים שאינם צריכים להם ומכרום במחירים של עכשו. של חמם וישך. ועניים אמתיים נגזלו ולא השיגו כלים. כל הפליטים, שהיו דנילים בחיי קבצנות מאו. עדיין בקבצנותם עומדים אף אחרי שמלאו חרירם כסף. ובאין השנחה מעילא התנהל הענין כך. עד שלא היה מה לתת וכמה לתמך. עכשו התחילו פוקחים את העינים. אבל כנראה באחור זמן. הרי זה מעוות לא יוכל לתקן. הרבנים הכריזוחרם על כל המוכר מן המתנות. שקבל מאמריקה. בתחלה יצא החרם מאת רבני וויין ד"ר חיות. הרחצ' ר' מאיר מאירון ור"מ קראמר. ואח"כ החזיקו אתריהם גם רבני גליציה השוהים כאן. אך מה הועילו אם הגולנים הרמאים עדיין מקבלים תמיכה.

לימים הראשונים של חודש כסלו מכינים פה שבוע של ארץ ישראל. כמו שנעשה בכמה מקומות במערב ובמזרח. ושתתפו נרולי הציונים והמוסחים לעניני אי בהפגנה ודרשות וקבוץ כסף. חכרת ישוב איץ ישראל. שעמיה מחזק להסתדרות הציונות. התאחדה עם המודי. היא רוצה לקבל על עצמה את מקצע עבודת הישוב המשישי. הם מפלים עתה בעריכת התחת והנאנים. כי החברה לא תבטל לא

שהטיל מלך פרוסיה על כל העמים ואם אך יכניע את את התקפה ההיא יהיו ימות המשיח. וגר זאב עם כבש לא ישא נוי אל נוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה וכו'. עתה הגנו עומדים כבר ית' משנה אחרי הכנעת פרוסיה, אך במקומה של פרוסיה הקימו הגואלים עצמם מדינות אחרות בעלות חובת צבא כללית והמדינות. ההן נלאו כבר מהלחם. אבל הגואלים עצמם כופות אותן : בעל כרחםס תלהמו. כי רק לתכלית זאת נבראתם ! אך ינעם לי עולם כזה ואין אשמה במפלת פרוסיה ? וכו' תאמרו : אין כופה אותך לשמות : הדא יהודי אני וכל יהודי שאין לו חלק בשמחה הואת מיד דואים בו בעש ומרגל. עתה פסור אני כעוד ימים אחדים והכל ישוה כנוצח במנוצח. כרודה. כנדרה. לא יחמרו הערעצים החדשים בנאילת שוא. שהביאו לעולם כביכול.

אך יודר טכל הנחת הזאת תהיה לי קורת-רוח בנקמתי הגעומה. שלא ישמחו בגודינו במעלם שמעלו בעמם. הלא תבינו על מי אני מדבר. נצחון גדול נצחו פישעי ישראל. שעורו את שונאיהם לכוף אותנו. לשבות שבת וזה ומקיים הם. שגשע מעט יתרגלו היהודים לחלל שבתם ולקבל שבת ביום ראשון ולמחות חיו שם ישראל. עתה תיל שתפר שטחם. העולם יחרב והכל ירד שחת. אנחנו לא נשבות ביום ראשון. לא יוכו לאית זאת אבל המה בעל כרחם ישבתו עמנו גם ביום השביעי שבתות יודר מאשר חללו מעודם.

המחטט.

הראב"א. חשבת שעברה חיתה שבת של שמואל ציר אנגליה שבקר את עירנו. כליל שבת התפלל במספא. אעים שהוא יהודי חרד. יען כי בא בידה עם הדיר שהאן מווארשא והתאכסן בבית הד"ר לנדא. הוא מתפלל בכונה ובכל כוונתאש. ממחרת הומינחו נבאיי ביהכ"נ של ר' ואלף פאזר לכבד את ביהכ"נ. העתיק ולבקר לכבוד מראות 300 שנה להכנותו. שם האריכו בתפלה. כי הה"נ ראב"ד ר' פינחס דמביצר דרש לבביר היום ואחר תפלתו במספא הלך שמה ועלה לתורה וגר נדרים הגונים. מיס הלך עם מלווי ד"ר לנדא וד"ר טהאן לבקר את שאר נתי הכנסת. שחוק עורר המקרה והמנהג של שמות ביהכ"נ קופה. שם במקום תפלה יע"כ קונצרט בשבת שמברכים ויבואו שמה להתענג בתמורת דק בכרטיסים ושומרים יעמדו בשעה שלא יהיו יבואו מי שלא קנה כרטיס. השומרים האלה לא נתנו את מר שמואל ואת ראש הקהלה והרב ד"ר טהאן להכנס. אין משאפנים בדינם.

ביום א' נועדה שעה אחת לקבלת מלאכיות בבית הקהל ופסוקי הדבר. שלא הרבו לבא. התיצבי לפני דק מלאכות השעצה הלאומית ומלאכות חברת הסוחרים. בחוני עמנו מרגשים הכל. שאין כל ערך פליטי ואין כל תועלת ממשיה במלאכותו של שמואל. אם לא קלקלה המלאכות האנגלית היתה — הועיל בודאי לא הועילה לנו.

אור ליום ג' נערכה באולם ביהכ"נ של ר' ואלף פאזר סעודת מצוה של יובל בנין הבית. דברי דרשן ביהכ"נ והראב"ד ר' פינחס דמביצר. מד פ. ה. וועטשטיין ימ"ר ש. מ. לור ערך. המצפה.

ככל עיר ועיר מחלקים לעניים בגדי חורף. ששלחו מאמריקה : גם יהודים מקבלים ברוב הערים. ומה זה. שאן עניי היהודים בעירנו מקבלים כלם מן המתנות האלו ? עניי הקתולים מקבלים ומקבלים ואיה חלקם של היהודים ? ידע שרוב המתנות האלו יהודים באמריקה נתנו. מעל עודם פששו בנדים טובים ושלחום לפולן להליבש מעימוי אח הם.

הראב"א ביום א' שבו זה היתה אספת הבחורים הלאומיים הרתיים בביהמ"ד בית ישראל. הרצה פר כך ציון רפפורט ע"ד תפקיד האגודה והעודתה. הרבה חברים מכין הצעירים המשיכילים יודעי תורה נספחו לאגודה. נבחר ועד לחבר תכנית עבודה רחבה ומפורטת:

בעבודה והתרחבות בשכר ובנסלה ובכריתת תענוגים. הסה מחעי הפועלים ושתאיהם. המודירים אותם לכאר שחת. גם הפועלים השכונים קבלו את תורת מרצהיים וז ומסרסמים אותה בעתותיהם. באמריקה מצאו תחבולה אחרת למנוע את הזק. שיניע לפעלים מהרמת שכר העבודה. הפועלים מהנים מראש. שישלמו להם חצי שכרם לא כנסף אלא במיני מזון ושאר צרכים.

רק אצלנו עדין עיקר דאגתו של הפועל הוא להרבות בדרושת ע"כ ולהשעיט בשעת עבדה. כבר הוא נוטל שכר יותר ממניסטר לפנים ולא ימצא לו ואין מבין מעם הדבר והסוציאלי הציוני שלנו כסיים ד"ר שיפר מושבע ועימד להראות. שגריצ הם מתקדמים יותר ודרש לקבוע 42 שעות עבודה בשבוע. והסוציאלי היהודי השני פעל מסר נפשו ונפש עמו על 8 שעה עבודה שאמרים הסכיםו להן דק נתנאי שיתנו להם לגזור מורה על השבת. ובמקף הסרו האכרים את קציבת 8 שעות. כי קבעו סעיף חדש. שאשר יעבד שעות יתרות בשכר. נוסף וגזירת השבת נשארה מתנה הנם לצדדינו והסוציאליים חורקים שן ומושא שלהם מתכנייש. עוזר דלים.

מן הבא בירי.

קץ בר בש.

סוף סוף זכיתי גם אני לקצת נחת-רוח בעניני רגש שלא זכיתי לו זה יותר משנה. אומרים שהעולם יחרב וקץ כל בשר יבא ביום 17 לחודש הבא. בקרב אפטר מעצבי ומרגני שמירו את חיי בראותי שאני העפל הינע כל היום וחצי הלילה. אין לי די צרכי בלחם ובמלבוש והולכי בטל שאינם משישים ידם למים קרים מתעננים על יב טוב ואינם פחסרים מנפשם כל מיני סנוק ותענוג במחירים. שלא היו רגילים אפילו בחצר קרוזם מלך ריד ואחשורוש מלך פיס ומבן. פלוגי הסתר מהמון של נופת בשביל עשירים המטלמים לו מחר נסיכים בעד כל ליפרא וליפרא בעוד שהעניים והבינונים כבר שבתו זה כמה מעם נופת או ישלמו מחרי נסיכים בעד גרגי-נופת. שאינם ממתיקים את המשקה. אלא מרמים את החיך. עתה ירדו לשחת כל המחשנים הנסתרים שלא נלו עניי השוטרים. הכל ישו ביום. ההוא לגביהם. גם לי וגם לכם יהיה חלק במטמונים ההם.

מה התחמץ לבני בראותי פלוגי הנגב ששלח ידו בנים חביו והוציא שקלי ניר אחרים. חפוש יתפש יריצה עינו בבית האסירים ברעב ובקור ובמאוב ; ז'פלוני הגונב שות כסף של מלונים מאוצר המדינה או נוול את הרבים בשוחר. שהוא נטל חנם מיד אנשים שאינם חייבים לו כלום. פטורים מכל עניש ועוד שבת ישכחום וענוש יענשו כל המסרים את פיהם. עתה כולם ישוו. כבוד אהר ישבבו ולא יחם לגזול הרבים יותר מאשר לגונב הפרומה.

ומה ישמה לבי כאשר אפטר מן הקושיות המנקרות במוחי ואנן נתנות לי מנחה : בשביל מה באה ההפכה ברוסיה ? ויכל שנה נלחמי הצמים והמפלנות שם באותו המושל העריץ. שהיה רודה בכולם מדעת עצמו ואין אומר לו מה תעשה. אין רעה לעם ולחכמיו כולם כרמש הארמה נחשבו בעיניו. כל אשר רוח צרק בלבו חצדיק את הלוהמים שהיו נלחמים בחרף נפש בעד זכויות העם. סוף סוף הוסר עול העיץ. כסאו לארץ מרו והשלטון נתן ביד העם. אבל אי שמים מה הועילו הלוהמים במלחמתם והנכורים בנצח גם אם הארץ הגדולה והמנוכה היתה ניתנה שוב ביד רשעים אחרים המושלים מדעת עצמם ואין לעם חלק בשלטון ואין להם אמילו רשות לבחור באי-כחם להשיג על הצרעיים והלוהצים. מה הועילו חכמים בתקנתם ? מה לי אם יתבנה הזוחץ האכזר קיסר או קומיסר ? איזה חלוק לי אם החכם או השפל מכני ?

כיוצא בזה : בכל ימי מלחמת העולם התפארו מסשלות הברית. כי הן נלחמות רק נגד עייצות המדיטים וכח הזרוע שלהם ועול חובת הצבא הכללית.

שהחרימו את אשכנז. אחרי המלחמה חתם על כתב לקרוא את העמים לעזרת המהפכה האשכנזית. הוא מתעניין בבנין ירושלים והבטיח לקבל משרת פרנסה באוניברסיטה החדשה שם.

הקרן הקיימת לישראל. בישיבת הוועד הפועל הגדול של הציונים בלונדון התייעצו בפרטות בנוגע לעתידה של הקהילה. מר נחמיה די לימא הרצה ע"ד מצב הקהילה והדגיש את דחיויותה. שהקהילה תרכז כחותיה בעיקר בתעודותיה הראשונות: רכישת אדמה ונטעת יערות. אחרי מרס מפורסם החלט להטיל חובה על ההסתדרות הציונית בכל פלוגותיה להמציא את האמצעים הנחוצים להגשמת תעודותיה הגדולות בעתיד הקרוב. בישיבת מנהלי הקהילה נבחרו לדיקטטור (במקום מר חולפסון ושלגוב הנפרשים) מר בוריס גולדברג בלונדון ונחמיה די לימא בהאג. בראש הרשעה הישראלית הועמד אחד הדיקטטורים מר די לימא.

כברי בית דוד. כברי המלכים עמדו תחת הסות ממשלת פורקיה ולא היתה בהם דריסת הרגל לא ליהודים ולא לנצרים. עתה, שבמלחמה הסות הממשלה, עושים להם השבבים הערבים במערך הקברים כרצונם ומחללים אותם. אנשים מן הצד העירי את ועד העיר היהודי. לשים עיניהם על קברי מלכי יהודה שלא יחללו הגוים ולא יחריבו. שומר החצר בנה לו עליהם הקברים דיר לעויו ועל פתח המערה הקים לו לול לתרנגולים. על עשרי היהודים שלא לנוח ולא לשקוט עד אשר יקני את המקום הקדוש היה בכל הון שבעולם.

מפרי הדפוס. בתוצאת יודעא יצא לאור קובץ כתבים הנוגעים לשאלות החזונים ע"י ל. חונוביטש וליאו מוצקין. הספר מכיל בשלושה חלקים כל הכתבים של הממשלות והמועצות והאספות מימי המלחמה הנוגעים ליהודים. כתבי הס ציאלים בדבר היהודים. כתבי המדינה הפולנית לפנים ויהודים בנוגע ליהודים והכתבים ע"י האוטונומיה היהודית באוקראינה ע"ד מצב היהודים ברומניה. הספר נכתב באנגלית ויצרפתית.

עברית בא"י. בגולה ישנם כעשרים מיליון יהודים ואין בהם אף עתון יומי אחד עברי והשבועונים העבריים האחרים כולם מפסידים וטחקיימים בדוחק גדול. ואולם בא"י אין אלא ששים או שבעים אלף יהודים ולחם תשעה עתונים עבריים ואלה הם: עתונים יומיים: דואר היום (בן יהודה), חדשות הארץ; שבועונים: הפועל הצעיר, אחדות העבודה (פויצ' ומוחיקי הדת; ירחונים: הצני (מורח), הדבר (צעירי מורח), בגליל (יריקלי), האזרה. עתונים ערבים ישנם חמשה יוצאים ע"י נצרים.

עוכרי עגב. חוין מן המתבוללים בפולין שתמה נרועים מאשר בכל הארצות. יש פושעי ישראל ממין אחד העוכרים עמם. באנגליה התיר החוק ליהודים שומרי שבת לפתוח חנויותיהם ביום א' בריבוע היהודי והנה ישנם יהודים תנאים מן החוק הזה ועושים מסחר ביום א' אבל גם את השבת יחללו מתוך רגילות והשכנים הנצרים יורו באצבע על יהודים רמאים, שברמאים את המדינה ואת אלקיהם. וקרב הדבר שיביאו את הענין שוב אל הפרלמנט ויבטל את ההיתר, שנתן ליהודים שומרי שבת, משום זה קדמי יהודים שומרי שבת את הדעה והמה רודשים לשנות את החס, שיחייב כל אדם לשבות יום אחד בשבוע.

יהודים נדחים. לפי המסורה היהודית עתידים היו עשרת השבטים לבוא בעת הקץ ולגאול את נפשות יהודה ועתה נהפוך הדבר, נפוצות יהודה גואלים את שאריה עשרת השבטים. במשך ימי המלחמה מולטלו אלפי יהודים מליטא ומבול פולין אל ארצות הררי קאיקה כאשר נרשו שרי הצבא הרוסיים קהלות שלמות הקרבות אל מערכות המלחמה ואח"כ כאשר בטלו כל הנזירות הרעות וההנבלות, אז בחזר להם רבים מן הנדחים האלה את הארצות האלה לבקש שם מפלט. ואמנם מצאו שם מנוחה והיו לביתה. כי מהפכת

הזדה ולא רנש לאומי ולא תרבות יהודית. כולם רדפי בצע ואין להם בעולמם יותר מפרנסה ואחת היא להם מאזה מקור הם דולים את פרנסתם. לכן צריך היה להחזיק טובה להם, שפנו עורף לעמם ולא זכרוהי ולא המינו עליו חרפה. כי תועבותיהם נחשבו על חשבון העם הרוסי. זה היה ער לפני שנים אחדות. כשנתיים לפני המלחמה החלה רוח יהודית לפעם גם את גרמי ישראל אלה. התחילו להתקבץ קהלות, לחברות ולמפלגות; התחילו גם מוצאים עתונים יומיים ובימי המלחמה דחתהו לחלק חשוב מן העם היהודי. רעיון הקונטרס היהודי מצא שם אונים קשובות והקהלת קונגרס לענין פלשתינה וכות לאומיות מרמה שם לונגרס האמריקני. גם נקבץ סכום של חצי מיליון פות לחסיכת ננועי המלחמה במזרח, נקבץ כסף גם ליסוד מוסדות צבוריים של הקהלה. עכשו יוצאים שם שני עתונים יהודיים יומיים, שבועונים אחדים וירחונים חשונלים לכל מפלגה ומפלגה יהודיים ויהודיים נכר כבר בחוץ ער שחרלו מקרא ליהודים — רוסים. — בראשית שנת 1919 היה פנורם בנוגע-א"י-ההמון בון הון היהודים חזק עזר גיב לעזר את היהדות שתדמיתה ולעשייתה לחסיבה אחת. ישנה שם כבר גם תנועה ציונית שאיפה לעלות לא"י. החלו גם ללמוד יהודית ועברית ער כמה שאפשר שם והאבר המדולדל הזה החלים ושכ לאיתנו.

היסורי אוסטריה — מזרע ישראל. הפא אנקלט השני שמלך בשנת 1180 היה מזרע ישראל. כי אבי אביו הנקרא ברוך העשיר המיר דתו ונקרא אח"כ ליאו על שם הסנק שלו הפא ליאו התשיעי ומשום זה נקראה אח"כ כל המשפחה פיורליאונה כלומר של האפיפיור ליאו. משפחה עשירה ורבת ההשפעה היתה זאת ועזרה את האפיפיורים בכסף ובעצה וגם בנשק והתחנתה בכל גדולי רומי ואציליה וכל משרה רמה וכל ארמון נהדר מימות הקיסרים עכרי לידי בני פיורליאונה עד שנבחר אחד מהם לפא. ראשי הכהונה לא יכלו לראות, שאם מזרע ישראל ישב על כסא פטר והיהודי וכחזו על פניו פא שני וגם היתו את הקיסר לותר לצאת למלחמה עליו. הם בא בחיל כבד ולא יכול לו פי כל גדולי רומי והעם וגם מלך ניאפל היו נאמנים לו. עוד כמה מאות שנה היו בני המשפחה הללו עומדים בראש אצילי רומי ובמאה המ"ו ספרו באירמה כי שני אחים מהם יצאו לפנים מירומי — לשווייץ ונקראו גרפים אומונין ואחד מבניהם היה רודולף אלף האבסבורג. אבי קיסרי אוסטריה ואשכנז. על מצבת לוכרציה פיורליאונה, השריד האחרון של המשפחה הזאת, שמתה בשנת 1582. גוברת) בפירוש קרבת משפחה עם מלכי אוסטריה.

תנועת עולי גולה. בתוך צעקת היהודים המעונים הנרצחים והנלחצים בכל רוסיה הדרומית ואוקראינה מתכוננים אחינו שם לעלות לארץ ישראל תיכף בראשית פתיחת הארץ. בגליל קיוב נוסדו שבועים חביות, אחוזה, שחבריהן רוצים לעלות ולעבוד בעצמם את האדמה. בקיוב נוסדה גם חברת מ"ות בקרן רבה. לבנות ער גנים בא"י. בחרסון קמה חברת מניות לחרשת בא"י במדה מרובה ליסד חרשת סבון, שמן רוקח וכיצא בהם. כל הקולוניסטים היהודים מימי גיבולאי הראשון, שהיו להם מושבות ושרות אחוזה ברוסיה הדרומית ועתה נורשו משם גויהם שממו מהבונים לעלות לא"י ולעבוד אדמתה.

מהפכה בחכמת הטבע החוקר היהודי הציוני פרופסור אלברט איינשטיין אחז בכל בנין גיוסן ותלמידיו והפכו והכמי התבונה והטבע מתכוננים לכלול דרך לשיטה חדשה לגמרי בעולם המדע. כן מעיד ריואל אספרנומיקל מאיטלי. מי הוא זה המהרס, שלא ידע חמלה על עבודת שלוש מאות שנה? הוא יהודי שווייצי בן 45 שנה. לפני המלחמה היה פרופסור לחכמת הטבע והנדסה בפולישניקום בציריך ואח"כ בפראג. אח"כ נתמנה לחבר האקדמיה הקיסרית בברלין. בימי המלחמה חתם על המחאה נגד חכמי המערב.

עבדו צורך המורה. אלא תהיה אחות לה במקצת עבודה מיוחדת.

לבנון מלאות 15 שנה ליסוד חברת בילוי נערנו מה נאומי זכרון.

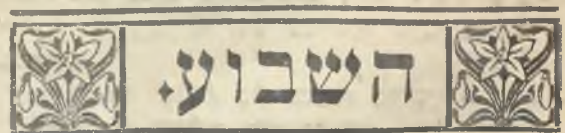
נידוש היהודים מרמי נליציה עומד עדיין על סדר היום. התנאים קשים ואי אפשר לעמוד בהם. נשמעה ישמעה כי תהיה זממשהל את כל בקשות הנדחים צוירה הנדוש תהיה ואלה עליהם בחורף הקשה. תנועת חשמל התעוררה שוב כמחלה מתדבקת אחרי הפסקה קצרה. בשבוע האחרון המירו רתם 121 גפשי זרמים. היהודים הוויניים הגולדים מה מצרקים. כי זאת נרמו האחים הגליצים במעשיהם הלאדיפים יבצעקנותם ושאוונם והמונם, שדם ממימים בזה בושח על האחים המתבוללים והם כורחים מן המחנה. אב המון.

סמאניסלב. כידוע קצבה הממשלה סכום שר צשר מיליונים בשביל עניי העניים במזרח נליציה, שיקנו להם את התפצים הנחוצים ביותר לתקן בתייהם ההרוסים לעריכת בתי מלאכתם. שר המזרח בעירנו קבל מן הסכום הנ"ל מאתיים אלף כתר. לחלקם בין ענים כאלה נזקי המלחמה. שר המזרח עשה את שרו באסונה ולא יעל דעת עצמו. כי אם הקים ועד מצורף מאגודות בעלי המלאכה, שיערוך רשימה של כל הנצרכים לעזרה בבתר, תועד גם הוא מלא חובתו כאמונה והציע את הישימה, שנערכה בלי משא-פנים לפני שר המזרח ד"ר מרסבאלוביטש. אך אין ביד שר המזרח לחלק את הכסף על דעת עצמו. עליו להציע את רשמת הנחמכים לפני מיכנה המניסטר למסחר ולתעשייה אשר בלבוב. לפיכך שלח את הישימה שמה, שיקיימו אותה, ואמנם קיימה אותה הסוכנות בשנתי קמן: העבירה קולמס על כל השמות היהודיים. חוץ מאחד, שהעיר בפירוש, כי הוא נמנה על האומה הפולנית. את הסכומים. שעלו בחלקם של העניים היהודים. צוטה הסוכנות להוסיף לקתולים. ידע להעיר, כי אנשי אודות בעלי המלאכה כאן קתולים הם וכי בעתים היהודים הלא אינם מאורגנים ואין להשדם חלילה באהבה יתירה ליהודים ואם המה יעצו לתת תמיכה ליבירים אות נאמן הוא. שבאמת עלתה שועתם עד שמי השמים ובאמת מי זה סבל כל כך מתרבות המלחמות והשננוים הפוליטיים הרבים כיהודים במזרח נליציה. ששודרו כמה פעמים ונשארו בעינם ובחוסר כל ולפי הושר כל כסף התמיכה שייך להם. וכא-כח המניסטר למסחר בלבוב מתאר לו את תפקידו באופן מחמיה. לפי דעתו אין חובתו לעזור להשיב את הסוחרים יבעלי המלאכה על מכתם. אלא להשניה שלא תניע שום עזרה ליהודים, זהו יצוי וזכותנוג שהתפארו כח אדריינו.

פועלי מסלת הברזל מה התקבצו ונשבועו בגלוי, שאם ישיבו את הפקדים היהודים על בנם בהנהגת מסה"ב לא יעבדו שום עבודה. הכנה על אותם הפקדים, שנפסלו בתואנה כי עבדו לאוקראינים. מ. עלם.

לשים לב.

חמומן ספרים ישלח כסף מראש כפי דמחיה. הנקב בגליון האחרון ויוסיף דמי משלוח. הוסנה על קרמה ריקה לא נקבל. חשולח מכתב נחוץ ורוצה שיגיע בטח לידנו. אל נא ישלחנו באהריות, כי מכתב באחריות מתעכב כמה חדשים בודי הצנזורה. ואפילו המניה שמרי כסף במכתבו ניב בטח הוא יותר בלי אחריות.

היהודים בארגנטינה. היהדות בארגנטינה היא באסמון. מסבע שחוק ומחוק. שאין מכירים צורתה כך רואים יושבי הארץ ביהודים רק רוסים. על שם מוצאם, כי אין מכירים בהם שאם סימן יהדות. אין בהם לא

במקרא השני הזה: הקיצו שכורים. בינאלי המערכת. למושג בעשוריתונונו בערוהינונו ש לבנות שם משרד. הסה (ויהם כלב. הם כי לא להוכיח) זהיה. כי כן משפס של השמות הבנויים משרד נליה (עשיה. בכיה). וכן נוכל לומר שכיכה מן וחמת המלך שככה. וכן נמצא בספרא על המשקל הזה רציה על רציו עבר אל ארצה. ובפסוק ליום ב' של סליחות נמצא. מלת רציון על המושג אין נאדען אויפגעהטען.

למושג צערשפרענונו נוכל לבנות שם כתיבה ש הכתיבה מן וכתום עד החרמה שורש כתת והוא קרוב במובנו לשורש סתת.

רשימת אינוענטאריום היא שפרישטש; כן טובא כשרת הרין סי' ו' והיא מלת נחמדה לזה המושג. שטאסער. שטעסעל הוא מדוך וכיצה סי'. אויסגעלאסענענייט היא שלוח. מוכא הרבה פעמים בספרי המחקר ועיין בעקידה סי' שלה.

האמצע בין שני הקצוות. מיטעלפונקט (שביל הזהב) נקרא מיצוע (עקידה שם).

ביענערין בית השורף או משרפה. הוכא בכית צחק אויף ריש סי' ליב.

צייטונג אפשר לתרגם עתנת; ושורנאליסטיק עתנת. ושורנאליסטיק עתונ. השורש היא עות וממנו עת וחינו יכולים לכתוב עתה הע בחירק. אלא למנוע טעות אפשר לומר עתנת.

אונטערעדונג הנכון התדבירות יותר נכון הדברית. הר' בפתח ודיש.

איינשפריצער מזרקת. שפרינגברונען הוא ודנק ונמצא בנמרא ודנקא.

ההדרגה השלישית כתארים היא מצויה בפי העם: בול הוול. בדיל הרל וכן יש לומר על בעסטער: הטונ שבטבים (ולא היתר טוב). וכן כצוי בשים קל שבקלים. אביר שבאבירים. (וכן יותר לכתוב כדונמת לשון חז"ל: טוב שברופאים. טוב שבטבחים. טוב שבגנים ואין צורך להכפיל התואר. אך נכונה היא הצעת המחבר ככל התארים האחרים. המערכת).

בעקאנטמאכונג סיבליקאציען היא שימוע נירושלם מנילה סי' היה: אף שימוע שקלים) והוא מלשון הכתוב: וישמע שאול (בפיסל). שימוע הוא מרעיש יותר מהודעה.

וועניגקייט מעוטות ונוכל לומר מעוטות ואין צורך דוקא מעוט ערכי.

איינערער טרעב רדוף סנימי. מוכא בסחקרים. פעראירונג תציה. אירטום תעות. נמצא בשיר ק"ג להראב"ע.

כליבה היא מד מלא נקבים מלשון כלוב. מוכא בפתיחה דאיכה רבתי.

איך בין גאנץ צערשטערט: אני נהלם; כן כתב הראב"ע שירי עני. שיר י"ב.

בעשטירצונג דרימה מן כאיש נדהם (דרימה י"ז). ביבליאטעהק ספרונה. ליטראטור ספרות.

ענטלעערונג הפניה. מלה שהשתמשו בה במיע הצפירה.

קנעטער לושא (ולנקבה בקמין) וי"ל גם לש ולשא בצירה. כי הצורש לוש וכמו שהנורו לין מלון ווד מור כן יש לנוור לש מלוש.

סצליערען סלה. פאליטור פלידה (עיין אהלי שם וחקר מלים לריביל). כי סלה הוא נלאנץ דומה בלשון הרומית politos. צחצוח הוא נוט ריינען ופלידה הוא עשית וזהר.

בעל כרחנו אנו צריכים לפעמים למלים נכדיות וקשה להשתין. לבנות מהן בנינו פעלים. הנה קבינו מלת סלנרף ואיך נעשה בפעלים? לפי דעת ריביל המלה היונית נראף (כתב) מוצאה מעברית וצורית משורש נרף וא"כ יש להרכיב מל היוני עם נרף ונאמר סלנרף. סלנרפס.

העלדענטמוס אבירות. מלה נמצאת באלשיך סי' ראה. ברוך במובן הפוליטי. מלה תלמודית: שיכור הלחות. אויסדוננונג התפחה או תפחה.

שורש ווד נמצא בתנ"ך (ברכר אשר ווד עליהם. שמות י"ז) מנעיו. אולם הכתובת הנפלאה של חוקי המלך. שנמצאה בירושלם. תורנו. כי השתמשו גם

אותם עברית בסתר. ביתר חבה. — הממשלה המשיכה נורה שוב על כל שרי המתוות לנרש את מלישי המלחמה אם אינם אורחים בארץ. — בהולנד נתמסמה שמועה מתמירה בין הציונים. כי יש בארסה מפלגה יהודית. הרוצה להכריז את הארסה ובנותיה למדינה יהודית עומדת בישות עצמה. — בוימשק הפנינו הערבים בתוצות נגר מתן פלשתינה ליהודים וסוריה לצרפת.

בעמים. נצחון הנסונים אחור בבחירות למועצה העם בצרפת הוא שלם. ימין בעלי החרכ והדון רוממה והלופס כבלניה. שם הפסידו הקלירקלים את שלטונם וקיבו שתעבור גם הממשלה לידי סוציאליים. — הסרבים שלחי מרנה כבר למונטינורה. ליסרה על אשר רוצה היא לעמוד בפריורה. להיות ממלכה עומדה ברצות עצמה כבתחלה. — כראש הממשלה ההרשה בהגר עומד קארל הוסא. שונא ישראל הידוע מימי שלטון הבלרים. שהוא מקמרן כל הימים על היהודים וטוב כן כי עליו יהיה לקבל את התנאים הקשים של ממשלות הברית וימאסו בו העם. — הארץ הגרולה מונוליה. אשר בין הינה וכן סכיה. התחכרה לפני המלחמה אל רוכיה. עתה מפני חורבן רוסיה שבה מונוליה והתחכרה עם הינה. — כאידלנד היתה מלחמה בין העם ובין הצבא האנגלי. שהשתמש בכל כלי נשק קשים של מערכת מלחמה. מאות חללים כמו את חוצות הערים. — רניקין מתפאר כי הבקיע מערכות הבולשיוויקים ולקח 55 אלף איש בשבי והעתיק מחיהו במאה וחמשים ק"מ. וכן באה שמועה. כי שבר רניקין את כל חיל האוקראינים ואברם ופולורה גם לגליציה. — צבא הלמים ככש כבר את כל קורלנד עם העיר מיטאו והדף את צבא אשכנז. שבא לעזרת הרסים. — ארץ מצרים שקטה. אחרי שנתפשו ראשי המורדים ומצב מלחמה הוכרו בארץ. אנגליה הבטיחה קינמטטוציה. — יש מוכיחים כי היוקר הנורא של עכשו אינו דבר. שלא היה לעולמים כי בצרפת אחרי המהפכה בסוף המאה ה"ח היה היוקר גרול הרבה יותר מזה של עכשו וכאשר אך שבו הסדרים חזרו השטרות לאיתנם היוקר נפסק.

להרחבת הלשון.

מאת הר"ה ר' חיים אריה הלוי איש הורוויץ ו"ל.

המאמר הזה של הרב הקראקאי האחרון נמסר לנו כאת הרב ר' מיכאל איש הורוויץ בן המחבר ז"ל לפרימטי לום פטירתו הטין (י"ב כסלו). הרב המחבר ז"ל היה נודע בחייו כאחד המאגנים בהלכה אבירי ההוראה ונודעו כמני גם ספרים כקציעות הות ואיש לא ידע את כחו בחקירת לשינוי. שיש לעצמו כימי. מהרה הלשון. כפרם התחילה תנועת הרהבת הלשון בספרותנו. בסים ההלו סופרנו לצאת מגדר אוצר חללים של כיר בכתבי הקירש והורו היתר לעצמם לקחת מלים גם בספרות התלמוד והאחרונים. כפרם החלה ספרות ארץ-ישראל להיות למזנה למספרים בלשונו ובגדרם חוברו המלונים החדשים. משים זה חקירת הרב ז"ל והצנחותיו הן חרוש נפלא נאון תלמודי. הספסל כל חום. כהיות דאבי ורכא מקדים את חקירי הלשון החדשים ומרוביה ודבריו שקבעם מכל הספרות העברית. צויבים לפזר גם הים אחיו שחיתה הרהבת הלשון לתנועה כללית. שנעצה את ששת המטהרים. אע"פ שקצת מן האלים. שחידש הרב בזה. נתגלו גם מאת הסופרים. שבו אחריה.

הפייטן אמר: לעת קץ חז וירא (נעילה). במלת חז בנה לו מלה חדשה שלא בפי כללי הדקדוק. שהלא חזו הוא מנחי למד הא חזו הוא על משקל נחי עין ואו. אכן האמת היא כדעת הראשונים וכן דעת רש"י ז"ל. שכל המלים. שיש בהן יסוד נוסל. עיקר שרשן הוא שתי אותיות ובשורש חזו ההא נתוספה והפייטן הרשה לעצמו לדנו כנעיו בקיום שתי אותיות השורש. ובשורש יקץ. שהפייטן דן אותו ג"כ כנעיו וכתב קץ. מצאנו גם

אב-לשיוקים לא הניעה שמה וגם יד השוסים אנשי אדסים ההידאמקים לא מצאה אותם. וכן נתהוו קבוצי יחד הנון משני עברי הררי קאוקז. ובעבורם קמו גם יחדיו תהרים ההם. שארית עשרת השבטים. שנדרחו לערי מדין. לתחיה ושבנו להיות לעם אחר עם גלות ידודה. המה מקבלים מירודי ליטא את כל קניני התרבות והלאומיות ועתה יוצאים שם לא פחות מששה עתנים יהודיים. שנים בשפת רוסיה. אחד בשפת עבר. אחד ביהודית אשכנזית. אחד בשפת הנרחים ואחד בזרנגן המטרי השגור בפי הנדחים ההם. כבר תרגמו חזיונות גלדסאדן. כר כוכבא ושולמית. ללשונם והם פעלים אותם על במה יהודית. שייסו להם כבאקו. הנם ששחמסים בכל נאשם בתנועה הלאומית. הצעירים לומדים עברית ועמלים לתחית אומתנו. נוסדו שם בחי ספר עברים וקריסים לגרולים. בית חנוך מורים. נמנויה בבאקו. ההסתדרות הציונית הלוקה בשלישה ראשים. למי שלוש המדינות החפשיית דקייטת שם: אשכנזי. גרזים ודאניסאן. בכל עיר ראשית של כל מדינה: בבאקו. בטיפלים ובספרובסק יש מועצה לאומית יהודית ובהן עובדות יחד כל המספרות. וממשלות המדינות אשרו את המוצאות והן מתחשבות עמהן. רבה תשוקת הנדחים האלה לשוב לארץ ישראל. לתכלית זו נוסדה בבאקו מועצת פלשתינה והכרת הגרה וקופת מלוה. להכין עולי גולה.

מקור ומרחוק.

בישראל. מר שמואל קבל הורעה רשימת מאת הממשלה. כי דרשת משרבאק על-אדות הרצה הדתי נאסרה. — ועודת ראשי הציונים מכל העולם נועדה לימים 18 — 23 כינר (מ' 27 בסת: עד 3 בשכמ) ככול. — ציר רומניה בפארו התפאה. כי 12 ממאה בהוצאת החנוך כבסארביה מוציאה הממשלה להחזקת בתי הספר היהודיים. גם נמנויה יהודית בקישינב תהויק — בפארו העריצו לפני ימים אחרים וזכר גבור יהודי ושמו רוסשטיין. שההגרב בראשית המלחמה להעמיד גרוד יהודי לעזרת צרפת ונעשה שר מאה ופרש לניון הכבוד תצל הלל. — כני-ירק נוסדה חברת מסחר. לקשור משא ומתן קבוע עם אי. — שתי ההסתדרות הפועל הצעיר וצעירי ציון קבעו יחד לחודש סבת ועידה משותפת. כדי לערוך תכנית עבודה משותפת ויעבור יחד בארץ ובחוץ לארץ. — כוולנא היתה אספת רבנים משלושה פלכי המורה. אשר כבשו הפולנים. החליטו לעבור בפועל בשביל ישוב אי וליסד הסתדרות כללית של החרדים. נחלקו כחצי מיליון מארק לרכנים עניים. — בירושלים התעוררה קנאת האדוקים הקיצונים. המהדשים את קללת החרם על בתי-הספר החלונים. המה מאספים חתימות מכל הנא בידם. כי אין לשלח ילדים אל בים שודרגי. הרב הראשי רא"י קוק מאן להתום. — ביומנת ובנותיה היו בהירות וכפי הרשימות נבחר רק יהודי אחד בנקובינה. מזה נראה. שלא השתתפו יהודים בבחירתי כי אין להם עור זכות אורחים. — בנידירק היתה אספת רבנים והחליטו לים חדרים ות"ת במקומות שהם חסרים לחסון בידי רבנים ומלמדים במדינה. — בבוקרשע נוסדה חברת סוחרים לעשות סחורה וחרושת בא"י ולהחזיק קשרי מים חריר עם אי. — הרבנים והמורים היהודים באשכנז. אלה שהוצאו לסנים מחאה נגר הציונות. יסדו חברת עזרה בשביל פלשתינה. רוגים הם לחייב את כל יהודי להרים תרומה לא"י ולתת האפשרות למי שיחפזין לעלות שמה. — באמריקה מכוננים קונגרס לקבוע כללי הכתיבה של הרשון. היהודית. שלא יעשה לו כל מופ- כללים לעצמו. — הגם קאזמיר לובימירסקי מורשה סולן באמריקה. הניר לעתונאים בענין יהם הפולנים ליהודים: ממשלת סולן נשענת על הפרינציפה של סבלנות דתית ויהודים וערלים יהיו שוים. — הרב הכולל האנגלי הרין צוה בסכת חזר את כל הרבנים באנגליה לערוך תפלה מיוחדת בעד הצלחת אגרת העמים. — הקומיסריאט היהודית ברוסיה סגרה את כל בתי הספר העברים ויסדו בים יהודיים בכל עיר. אך היהודים אינם שולחים שמה את ילדיהם. אלא מלמדים

ספרים טובים עי המצפה.

רחל ישראל, מחקר, להגין אל התורה סגני הריסות הספרים הנצרים. חכמי הזמן קראו לו כואר חדש מאת חרב חסד מתלמידו שריל ר' מרדכי מורפאה . . . קר. 8 . . . משנה בסף פירוש קצר על התורה על דרך הספקר ומשנה של מקרא מאת החוקר הקדמון יוסף אבן כספי . . . קר. 10 . . . דקדוק שש עבר (באופן מדעי מיוחד) מאת ברוך שפינוא . . . 7 . . . שני ספרים נפתחים: דברי האגדה וזין מצולה על זכחי שנת ת"ח . . . קר. 6 . . . המשורר העברי (קובץ שירים לאומיים) . . . 5 . . . לוח שעשועים קובץ מאמרים מדעים, ספרותיים, שירים וספרותיים . . . 4 . . . מחזות וספורים, מאת דוד י. ולברוש (154 עמוד גדולים) . . . 6 . . . תמונות ומחזים מאת ש. וואלסקי . . . 6 . . . השירון (קובץ מאמרים מדעים וספרותיים) . . . 6 . . . הלאה הנשק (ספור מאת ברתה סימור תרגום צהרי) . . . 4 . . . עץ פרי (ילקוט ספרותי של מאמרי מדע וספרות) . . . 8 . . . הנאולה או עקבתא דמשיחא מאת אבי קמנצקי . . . 3 . . . לבנות נשכרים (שיחות ספרותיות) מאת ד"ר יל לאגרא . . . 4 . . . לקורות היהודים בפולין וביתר בקראקא מאת וועטשטיין . . . 4 . . . זרנון ולשון עבר לסי משניות היתרון מאת היילמן . . . 4 . . . משלי חכמינו מכתבים, הגיונות וספרות . . . 4 . . . יוסף איש רומהיים חיי השתלחן הגדול ד"ר יחלמן . . . 4 . . . וספולו הכתובים לכנסת ישראל באשכנז מאת שפי . . . 7 . . .

חידות ההגדות.

ע"ד עשרת השבטים ופתרונם מאת שמעון מנחם לור.

הכן הענינים: פתיחה, פרק א', סוד הסמבטיק בתור אות לקרוא שבת. (ב) הסמבטיק והרי החשך ביחוסם להשבטים. (ג) ההנהגה על אדות בני משה וסודו. (ד) ממלכות ישראל בערב הדרומית ובאפריקה המזרחית. ממלכות יהודיות של הכוזרים, החלוצים והאזורים באירופה. (ה) אלדד הדני וספוריו. (ו) נפלאות עשה'ש מקימות ע"י עדים נכרים. (ז) מהות השבטים ההם וסוד שבט יוסף. (ח) ממלכת ישראל באו"ם התיכונה. (בשורת בנימן מטילח). (ט) בשורות ע"ד ביאת עשה'ש והמשיח. יבושת הסמבטיק. י ממלכת ישראל במדבר סודו. יא דוד הראובני ושלחיתו (סמלכת ישראל במדבר ערב). יב ממלכת ישראל בהורו (דברי הימים של עשה'ש. יג עקבות נח ישראל באו"ם המזרחית ובאוסטרליא. יד עדראיה לכל הגדות. טו) אגרת נחמה מבני משה אשר מעבר לנהר סמבטיק. טז שבתי צבי ועשרת השבטים. יז הגות היהודים האדומים וסודה. יח תריס נוסעים לבקש את עשה'ש (מכתב רבנים אל בני משה). טז עשרת השבטים והסמבטיק בחיגא. כז עשרת השבטים באמריקה. כא) האנגלים — עשרת השבטים. כב) היפנים — עשרת השבטים. כג) כשול ההשערה החדשה שהתכלול עשה'ש בנוס. כד) סתרון החדות. כה) השבטים ומחלקותם בא"י ואופן גלותם. כז יהודה וישראל נ"י אחד. כח) שנים עשר שבטים בזמן הזה. כה. אחריית דבר.

כל הפרובלמות האלה תתבארה בחקירה מדעית חפשיה בהנחות כל הומנים בענין זה ינלו סקרון ומחוקר כל ההשערות תבנה. להעמיד את הדבר על אמתתו מחיר הספר 5 כתיים. — להשינו ע"י האדמיניסטרציה, המצפה בראקא.

מאת חותמי המצפה בזיון.

נבקש שיא לו לטרוח בעצמם רשדס לגר פילדיגר ברחוב רמבראנד 39 ולא ימרחו אותו להש אחרים.

את חברנו לדעה מר יעקב ענול נביך במזמ לארסו. אגודת המזרחי ביאכורונא הועד המקומי של ההסתדרות הציונית.

מלב נאמן נביך את חברנו מר יהושע ויסקינד במזמ לארסו עם מ' רחל אייזר.

מנחם מאן מנחם שפרינגר מרדכי גרינעם. יצחק צונאהאפס.

מעומק רגשי לבי אביך במזמ את הנדיב מר יהושע מנצח וכל בני ביתו לארסו בתו מרת מלכה עם מר שלמה שימל.

שלמה רענער מדעלאטין, כעת כרין.

מעומק לבנו נביך בברכת מזמ את אחיני היקרה מרת שרה ואת חתנה מר אליהו נראם לארסו. האחים נראם — משעבין.

במזמ נאמנה נביך את חברנו מר מנדל קלאפהאלץ סה לארסו את מ' דינה רייך מקשאנוב. מזמ להוריו. משה גרובער, יוסף מייער, בערל האכשטיין, קלמן קליין.

Już wyszedł z druku grudniowy zeszyt miesięcznika

MORIAH

TREŚĆ:

Wielka Berkelhammer/ Dwa posterunki.
Dr. Szymon Lustig/ Unarodowienie ziemi.
S. Hirschhorn/ Żydzi w Polsce za czasów Księstwa Warszawskiego (1807—1813) (I.)
Achaad Haami/ Władza rozumu (Majmonides) przekład Dra J. Frenkla (II.)
Dr. Ignacy Schwarzbart/ Przyszłość narodu żyd. w oświecieniu Kłaczki i Zolleschana.
B. Zimmermann/ Dwa komunały (II.)
Jekoasz/ Hoj, stróżu! Co się stało w nocy?

PRZEGLĄD:

W. B./ Antysemitizm a etyka żydowska.
Dr. J. F./ Z hebrajskiego ruchu wydawniczego.
Dr. Henryk Lilien/ Z wydawnictw pedagogicznych.
Dr. M. Bienstock/ Wystawa „Koła miłośników sztuki żydowskiej” we Lwowie.

BIBLIOGRAFIA:

Dr. J. F./ קציר החלום.
Julian Rottersmann/ Max Brod: Das grosse Wagnis.

Adres Administracji: Kraków, Stradom 15

מודעה גדולה.

מאת בית מסחר הספרים. התחיה המאמרים בסמאנסלב

אשר את אחב"י, בי זכלו למצוא בביה"ס שלי כל מיני ספרי חנוך ולמוד מכל הפרלנים, כל מיני ספרי רומל, חומשים, תנכ"ן, סידורים, תפילין, מנחות, מלחות, ציציות, כל ספרי השכלה מן הספרות העברית והיהודית, מלן עברי חדש מתורגם מודנית ואשכנזית מכרך 60 כתר, הספר הפרגוני החדש, הספר 15 כ"ה תמונת כל ספרינו וספרים יהודיים, קטנות עב"ה ויהודיות מצויות, ספרים סציאליים וספרים מחכמי ישראל, הכל באחרים נמוכים, למר"ה לבנים עברים ולחברות אחן רבס הנן. בקבלי דמי קדימה אשלח בוקיפה. (6—10) Księgarnia „Hatchija”

A. Robinsohn, Stanisławów

נישורש דומה מנליה. שם כתוב. הית זרה צור מיס' כלומר כצבצו המים בצור. בסלע. מזה נבנה השם ודון כמו רצון מן רצה וקלון מן קלה. ועמ"ז נוכל לבנות מלה אבכ"דיון לברויצ'פולווער ומי-ודיון לזאראוועססער. בעהרעצער מאנן איש לבוב. מלה מוכאה בעקידה שער כ"ו.

פערביינג שחיה. מלה מוכאה בפוסקים לענין תפלה. ועמ"יניח'ש גריעות: כמה גרוע אדם וה' נשבת ג"ו. בער"ייען. ועלכ"ששטענדיג מאכען הדרה. הפעיל מן דורה. מלה נמצאה בפוסקים.

לסימן ההקמנה יש להפוך שם זכר לשם נקבה כמו מן ערש עריסה. מטה קמנה. ולפי"ז אפשר לומר מן חצר הצירה וכו'.

פערנאטס צו זאנען נמצא לומר: בכורות ד': נמצאה אומר.

איבערלענגונג היישובות. מלה מצויה בתלמוד: נתישב בדבר.

זיינער עינול (מדרש קהלת מ"א ס"א). איינוויליגונג, איינפערשטענדיג רצון נב"ש ס"א סק"ב. שאפשאפ שיות ובכורות י"ז: חזרה שיות למקוה. אגודיש גיות, מלה נזכרת בפוסקים ה' גימין. צייטעספערזויררונג שטף"רות. נזכר בחשונה הראב"ד מ"ב מה' אישות.

שפעסעל של בקבוק נראה לי שיש לומר מסוכריה מסדת בשים כתובות ס"ק ובכורות כ"ה ומתאים יתר מן סק. הרי היא מלה עברית (ויסברו מעינות תהום). יך שרעקען התפחד במלה זו השתמש הרמב"ם י"שלה.

ענערנישער מענש חורן. בספר מתנת יד דף כ': חורן במצות.

צייטציען שפד ובכורות מ' על אלו מומין). באנק עשעפא שלחנות.

סאציאליסמוס חברתנות. סאציאליסט חברתני. אומעלפונקט אמריה מלשון אונג בקיץ (זאת נכון מאגר. ה"פ).

פראקטיק מעשיות נמן קבלה מעשיות ומוה: מעשן פראקטיקער.

ועמ"ינדעראט עיצה (מהרים מינץ הקדמון מ' ע"ד). צינעללאזינקייט לארסנות. מלשון מתג ורסן. ועקדענקט צעור נמצא ברש"י תענית ו' ע"ב. שויסעל זביל (תענית כ"א ע"ב) גיאה לי שהיא מן זבל כלומר מנקה הוכל ומוה יש לבנות נס סעלים אחרים.

אליעזר גלר

מאורשים. מרחשון תר"ס.

בברכת מזמ אנו מברכים את חברנו מר אליעזר גלר ואת כלתו מ' לאה פאליק לארסו.

האחים סאסברג וקלמן ב"ן.

אגנו מברכים את חברנו לדעה מר נפתלי פלדמאן לארסו עם מ' חיה מילטוי במזמ ובעתיד מאושר. הועד המקומי הציוני אגודת דעת בפ"זכניק.

במזמ לידידנו כליל המדעים מר ישראל מנחם נאלד'שער לארסו עם מרת סינא צוויק מברעזוב. שפיר. סידערייטל. ענלהארד. ש"ף. שפירבר וואנשעאל.

במזמ לחברנו מר ישראל מנחם נאלד'שער לארסו. רסלה. ווייזין. קלאטין — פריסציק.

הנני מברך במזמ מעומק לבנו את ידידי מר יהושע חלצר לארסו עם מ' שפירנסקא בקרייטנפול ואת ידידי מר יהושע נרסמלר לארסו עם מ' פידה שעק פה. מנחם גלאנצמאן, הולשיין.

הננו מב עים במזמ לרענו החביב מר דוד אבינודור לא וסו עם מ' אלינג סמאנוק.

צבי לננאם. נחום ליפשיין, אברהם צוויין.

מלב נאמן נביך את רענו הששכיל מ' יעקב ענול במזמ לארסו את מרת לאבין מביעליין.

נחמיה קליין, אבינודור לופער, חיים צבי גרום. משה גרום. משה יהודה פוגר.

Z drukarni Fischera w Krakowie.